Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління (№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова НМК 3

Ганна ЛІХОНОСОВА
«31» серпня 2026 р.

СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розвиток економічного та управлінського світогляду

(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, D Бізнес, адміністрування та право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізацією С1.01 Економіка), D4 Публічне управління та адміністрування
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: SMART-економіка, Публічне управління та адміністрування
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2026 року

Харків – 2026 р.

Розробник: доц. кафедри 601, доц., к.е.н. Олександр ПОПОВ _____
(посада, науковий ступінь і вчене звання, ім'я та прізвище) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри економіки та публічного управління (№ 601)

Протокол № 1 від «31» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри
д-р. наук з держ. упр., проф. _____ Вікторія ШВЕДУН
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського
самоврядування від факультету № 6 _____ Ярослава ЧОРНА
(підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Попов Олександр Сергійович

Посада: доцент кафедри економіки та публічного управління (№ 601)

Науковий ступінь: канд. екон. наук

Вчене звання: доцент

Перелік дисциплін, які викладає:

- *Економіка підприємства*
- *Управління економічним розвитком та інноваціями*
- *Потенціал і розвиток підприємства*
- *Діагностика та прогнозування економічного розвитку*

Напрями наукових досліджень:
моделі і показники прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, узагальнюючі показники економічної ефективності діяльності підприємств

Контактна інформація: *o.popov@khai.edu*

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	*Денна, заочна*
Семестр	2
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	*Обов'язкова*
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	*денна*: 4,5 кредитів ЄКТС / 135 годин (64 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 32; СРЗ – 71); *заочна*: 4,5 кредитів ЄКТС / 135 годин (8 аудиторних, з яких: лекції – 2, практичні – 6; СРЗ – 127)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні заняття, здавання модульних контрольних робіт, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – іспит
Пререквізити	*Політична економія, Вступ до фаху*
Кореквізити	–
Постреквізити	*Економіка підприємства, Аналітика та оптимізація витрат*

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування і розвиток економічного світогляду студента як майбутнього фахівця з економічних питань та з питань управління економічними процесами.

Завдання: Розглянути особливості та провести формування засад економічного мислення як властивості сучасного фахівця з питань управління економічними процесами. Провести огляд існуючих періодизацій історії розвитку економіки та аналіз існуючих глобально-цивілізаційних підходів до вивчення розвитку економіки. Розглянути методологічні аспекти та особливості розвитку економічної науки, зв'язок економічної науки та макроекономічної політики держави. З'ясувати та усвідомити економічну реальність (усвідомити певні історичні зрізи) у питанні, чому не всі країни світу стали економічно розвинутими та з'ясувати, у чому полягає сутність світового прогресу та проблема самозбереження суспільства у XXI сторіччі. Розглянути основні засади філософії економічної науки в світлі екологічних проблем суспільства.

Компетентності, які набуваються:

для спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізацією С1.01 Економіка, освітня програма «SMART-економіка»):

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- до адаптації та дій в новій ситуації.
- приймати обґрунтовані рішення.
- міжособистісної взаємодії.
- діяти соціально відповідально та свідомо.
- ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ

функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

- здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.
- аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.
- обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
- проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
- поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

для спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування» (освітня програма «Публічне управління та адміністрування»):

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- бути критичним і самокритичним.
- виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).
- ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.
- до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання:

для спеціальності 051 «Економіка» (освітня програма «Економіка

підприємства»):

- Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.
- Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.
- Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
- Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
- Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.
- Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
- Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.
- Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
- Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
- Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
- Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.
- Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.
- Впроваджувати концепцію розумної економіки, застосовуючи принципи S.M.A.R.T. у процесах економічного аналізу, стратегічного планування, управління ресурсами та прийняття ефективних рішень в умовах цифрової трансформації та сталого розвитку.

для спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування» (освітня програма «Публічне управління та адміністрування»):

- Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

- Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

4. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.
Змістовний модуль 1.

Тема 1. Економічний світогляд в науці

Анотація: Економіка в системі соціально-гуманітарних знань. Предмет, функції і розділи економічної теорії. Методи економіки. Виробництво і відтворення.

Тема лекційного заняття: Економічний світогляд в науці.

Тема практичного заняття: Економічний світогляд в науці.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Основні питання економіки

Анотація: Потреби і блага. Рішення проблем вибору і обмеженості ресурсів. Ефективність і її показники.

Тема лекційного заняття: Основні питання економіки.

Тема практичного заняття: Основні питання економіки.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Економічна система і власність

Анотація: Поняття економічної системи суспільства, її структура. Типи економічних систем. Власність в економічній системі.

Тема лекційного заняття: Економічна система і власність.

Тема практичного заняття: Економічна система і власність.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Ринок, його структура і функції

Анотація: Поняття ринку. Суб'єкти, об'єкти та різновиди ринків. Функції ринку. Інфраструктура ринку.

Тема лекційного заняття: Ринок, його структура і функції.

Тема практичного заняття: Ринок, його структура і функції.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Попит, пропозиція, ринкова рівновага

Анотація: Ринковий попит і його детермінанти. Ринкова пропозиція та її детермінанти. Ринкова рівновага.

Тема лекційного заняття: Попит, пропозиція, ринкова рівновага.

Тема практичного заняття: Попит, пропозиція, ринкова рівновага.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 6. Еластичність попиту та пропозиції

Анотація: Поняття еластичності попиту та її види. Еластичність пропозиції.

Тема лекційного заняття: Еластичність попиту та пропозиції.

Тема практичного заняття: Еластичність попиту та пропозиції.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Основи теорії поведінки споживача

Анотація: Споживання і корисність. Бюджетні обмеження і криві байдужості. Ефект доходу, ефект заміщення.

Тема лекційного заняття: Основи теорії поведінки споживача.

Тема практичного заняття: Основи теорії поведінки споживача.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

Змістовний модуль 2.

Тема 8. Поняття підприємства та поведінка виробника

Анотація: Фірма в системі економічних відносин. Виробнича функція фірми; ізокванта, ізокоста. Виробництво у короткостроковому періоді.

Тема лекційного заняття: Поняття підприємства та поведінка виробника.

Тема практичного заняття: Поняття підприємства та поведінка виробника.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 9. Витрати, дохід і прибуток фірми

Анотація: Поняття і види витрат. Витрати фірми у довгостроковому періоді, ефект масштабу. Дохід і прибуток, їх види.

Тема лекційного заняття: Витрати, дохід і прибуток фірми.

Тема практичного заняття: Витрати, дохід і прибуток фірми.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 10. Основні показники функціонування національної економіки

Анотація: Поняття національної економіки. Валовий внутрішній продукт, валовий національний дохід. Національне багатство. Структура національного багатства.

Тема лекційного заняття: Основні показники функціонування національної економіки.

Тема практичного заняття: Основні показники функціонування національної економіки.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 11. Модель «спільний попит – спільна пропозиція»

Анотація: Сукупний попит. Сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага моделі AD-AS. Ефект храповика.

Тема лекційного заняття: Модель «спільний попит – спільна пропозиція».

Тема практичного заняття: Модель «спільний попит – спільна пропозиція».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 12. Макроекономічна нестабільність

Анотація: Економічні цикли. Безробіття. Типи безробіття. Інфляція. Типи та види інфляції.

Тема лекційного заняття: Макроекономічна нестабільність.

Тема практичного заняття: Макроекономічна нестабільність.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 13. Економічні і соціальні функції держави

Анотація: Державне регулювання економіки. Економічне зростання. Соціальна політика держави.

Тема лекційного заняття: Економічні і соціальні функції держави.

Тема практичного заняття: Економічні і соціальні функції держави.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 14. Гроші та грошова політика

Анотація: Виникнення та сутність грошей. Види грошей. Функції грошей. Грошовий ринок. Кредитна система. Монетарна політика.

Тема лекційного заняття: Гроші та грошова політика.

Тема практичного заняття: Гроші та грошова політика.

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

5. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань не передбачено навчальним планом.

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові; перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), письмовий модульний контроль (тестування за розділами курсу), підсумковий контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Таблиця 8.1 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на практичних заняттях	0…4	8	0…32
Модульний контроль	0…20	1	0…20
Змістовний модуль 2			
Робота на практичних заняттях	0...4	7	0...28
Модульний контроль	0…20	1	0…20
Усього за семестр			**0…100**

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови здобувача освіти від балів підсумкового контролю й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Іспит проводиться у вигляді тестування, яке містить 22 питання, з яких 20 тестових завдань закритого типу і 2 розрахункових завдання. Розрахунок підсумкового балу здійснюється за формулою: N_1*4 + N_2*10, де N_1 – кількість правильних відповідей на тести закритого типу; N_2 – кількість правильних відповідей на розрахункові завдання. Результат округляється до найближчого цілого.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Таблиця 8.2 – Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційний залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру:

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Написати дві модульні роботи. Знати основні категорії економіки, особливості функціонування ринку, основи поведінки споживачів і виробників, функціонування національної економіки.

Добре (75-89) – знати основні теми дисципліни. Достатньо знати основні категорії та методи дослідження економіки. Написати дві модульні роботи. Знати основні категорії економіки, особливості функціонування ринку, основи поведінки споживачів і виробників, функціонування національної економіки. Відпрацювати переважну більшість практичних робіт.

Відмінно (90-100) – мати знання, що дозволять самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь які питання щодо теорії та практики економіки. Знати всі теми дисципліни, зокрема категорії економіки, особливості функціонування ринку, основи поведінки споживачів і виробників, функціонування національної економіки. Відпрацювати всі практичні роботи.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач, або використовується процедура, визначена у Положенні про академічну доброчесність.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Кодексом академічної доброчесності та забезпечення її дотримання Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчестності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов’язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етики в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут».

10. Методичне забезпечення

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=114

11. Рекомендована література

Базова

1. Доронін А. В. Сучасний управлінський інструментарій прийняття ефективних економічних рішень: колективна монографія / загальна ред. А. В. Дороніна. Харків: Нац. аерокосмічний ун-т ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2019. 304 с.
2. Основи економічної теорії (Гриф надано Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-8911 від 10.06.2014 р.) Підручник / Гаркуша Ю.О., Мельникова В.І., Павленко Т.Ю., Сафронов Я.В., Хмель С.М., Хмель В.І., Шведова Г.М.- Х.: Нац. аерокосм. ун-т «ХАІ», 2014. 316 с.
3. Історія економічних вчень : підручник / ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» ; за ред. В. В. Небрат, Ю. Є. Петруні, В. М. Тарасевича. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ, 2024. 356 с. URL: https://ief.org.ua/publication/navchalni-vydannja/2024/istorija-ekonomichnykh-vchen
4. Андрусь О. І. Мікро- та макроекономіка : навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 325 с. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48094
5. Сміт, А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй /А. Сміт / пер. з англ. Київ: Наш формат, 2018. 722 с.

Допоміжна

1. Мікроекономіка : навчальний посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова, О. Т. Мозгова. Харків : Український державний університет залізничного транспорту, 2022. 305 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/mikroekonomika-Kameneva-N.M.-2022.pdf
2. Задоя А. О., Петруня Ю. Є. Макроекономіка : навчальний посібник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. 256 с. URL: https://ir.duan.edu.ua/items/0286a333-bc37-43aa-962c-2eb79d8781b3
3. Шибаєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. Харків : ДБТУ, 2022. 272 с. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/292882/mod_resource/content/1/0NP_DerzhRE_2022_13-16c.pdf
4. Уманців Ю. М., Міняйло О. І., Лебедева Л. В. Економічна політика держави : навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2020. 479 с.
5. Поведінкова економіка. Навчально-методичний комплекс : навчальний посібник / уклад.: М. О. Кравченко, К. О. Кузнєцова, О. С. Ченуша ; КПІ ім. Ігоря

Сікорського. Київ, 2024. 74 с. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/69787

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/
2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
3. Кабінет Міністрів України: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua.
4. Національний Банк України: офіційний сайт. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.
5. Науково-технічна бібліотека національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Режим доступу: https://library.khai.edu/catalog.
6. Міністерство економіки України: офіційний веб-сайт. Режим доступу: https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA.
7. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. Режим доступу: https://www.mof.gov.ua/uk.